

pplk. doc. JUDr. Veronika Marková, PhD.¹
Academy of the Police Force in Bratislava, Slovak Republic
Criminal Law Department
e-mail: veronika.markova@akademiapz.sk
ORCID: 0000-0003-4433-4371

Možnosti restoratívnej justície v prípadoch závažnej trestnej činnosti²

Options for Restorative Justice in Cases of Serious Crime

Abstrakt

Príspevok je venovaný otázkam, ktoré sa dotýkajú vnímania restoratívnej justície v podmienkach SR v kontexte súčasnej právnej úpravy, ako aj v zmysle zmien, ktorými trestné právo prechádzalo v poslednom období. Osobitne je v príspevku venovaná pozornosť využívaniu restoratívnych programov v prípadoch závažnej trestnej činnosti so zameraním na vnímanie niektorých skutočností súvisiacich s trestným činom na oboch stranách narušeného vzťahu – na strane obeť, ako aj na strane páchatel'a.

Kľúčové slová: obeť trestného činu, restoratívna justícia, retributívna justícia, páchatel' trestného činu, závažná trestná činnosť.

Abstract

The article is dedicated to issues related to the perception of restorative justice in the conditions of the Slovak Republic in the context of the current legislation as well as in the context of the changes that the criminal law has recently undergone. In particular, the article focuses on the use of restorative programmes in cases of serious crime, focusing on the perception of some facts related to the crime on both sides of the disturbed relationship - on the side of the victim as well as on the side of the offender.

Keywords: crime victim, restorative justice, retributive justice, offender, serious crime.

Úvod

Trestné právo sa v oblasti trestnej politiky neustále snaží nájsť najvhodnejší spôsob prístupu k riešeniu súčasného stavu kriminality. Cesta riešenia trestnej politiky prostredníctvom vysokých trestov, ktoré zaviedla rekodifikácia trestného práva

---

¹ Autorka je spoluriešiteľom grantu APVV č. APVV-17-0217.

² Tento príspevok vznikol s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-17-0217 - "Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady primeranosti z trestnoprávneho a aplikácia administratívno-právneho hľadiska."

v Slovenskej republike (ďalej len SR) v roku 2005, sa však ukázala ako neefektívna. Vysoké tresty nespôsobili to, že sa prestali páchať trestné činy, ale začali sa prepĺňať väzenské zariadenia, v dôsledku čoho má SR aj vysoký index väznenstva.³ V súčasnosti ide o jeden z najhorších z krajín Európskej únie - ide o 195 osôb vo výkone trestu na 100 000 obyvateľov, pričom pri porovnaní jedného desaťročia, ide stále o stúpajúci trend.⁴

Práve z tohto dôvodu viaceré inštitúcie, ktoré majú vo svojom primárnom záujme riešiť oblasť trestného práva, poukazujú na možnosti restoratívnej justície, ktorej hlavné poslanie je opačné ako klasické retributívne trestné právo, ktoré je primárne zamerané na porušovanie pravidiel a štát je definovaný ako obeť. Retributívna justícia je zameraná na páchatel'a trestného činu a na snahy o jeho potrestanie. Cieľom restoratívnej justície je náprava - náprava vzťahu, ktorý bol porušený v dôsledku trestného činu, ako aj náprava páchatel'a.⁵ V dôsledku vysokého indexu uväznených osôb v SR je teda zrejmé, že tradičný prístup retributívnej justície (potrestanie), nie je efektívny nástroj riešenia problému. Základný nástroj retributívnej justície – trest odňatia slobody a zákonom nastavené prísne trestné sadzby v roku 2005, nespôsobili to, že by odstrašenie páchatel'ov trestných činov bolo dostačujúce.

Vplyv vysokých trestných sadziieb sa odrazil nielen v náraste spomínanej väzenskej populácie, ale taktiež aj v tom, že mnohokrát sú sudcovia stanovenou trestnou sadzbou limitovaní a priamo nútení ukladať vysoké tresty aj keď závažnosť trestných činov nie je až taká vysoká. Ako častý príklad sú uvádzané práve drogové trestné činy, ktoré majú v kvalifikovaných skutkových podstatách nastavené vysoké trestné sadzby v prípadoch kedy napr. osoba, ktorá má 19 rokov predá svojim dvom mladším kamarátom (do 18 rokov) marihuanovú cigaretu. V týchto prípadoch je následne len samotná dolná hranica trestnej sadzby nastavená na desať rokov, s čím už samozrejme sudca nemôže príliš pohybovať.⁶

Ide samozrejme o extrémny príklad, ktorý nie je použiteľný za každých okolností, ale poukazuje na to, že v rámci trestnej politiky, ktorá bola nastavená rekodifikáciou trestného práva v roku 2005 (vysoké trestné sadzby) sa zvolí práve tento prístup, ktorý mal zabezpečiť predovšetkým odstrašujúci účinok, čo sa práve z hľadiska vývoja trestnej činnosti nepotvrdilo.⁷ Klasická retributívna justícia je teda nastavená

---

³ V rámci krajín Európskej únie patrí Slovenská republika medzi krajinu s druhým najvyšším počtom väznených osôb na 100 tis. obyvateľov - Konceptia väznenstva Slovenskej republiky na roky 2022 až 2030 [online]. Dostupné na internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/29820/1>

⁴ Uvedená informácia vychádza zo základných ukazovateľov, ktoré vo koncepcii väznenstva spracovalo v predchádzajúcom období Ministerstvo spravodlivosti s koordináciou so Zborom väzenskej a justičnej stráže [online]. Dostupné na internete: <https://www.slovlex.sk/legislativne-procesy/-/SK/LP/2021/688>

⁵ STRÉMY, Tomáš; KURILOVSKÁ, Lucia; VRÁBLOVÁ, Miroslava. *Restoratívna justícia*. Praha: Leges, 2015, s. 69–70.

⁶ Pre porovnanie, za obdobný čin by v zmysle predchádzajúcej právnej úpravy zákona č. 140/1961 Zb, páchatel mal stanovenú trestnú sadzbu 3 roky až desať rokov.

⁷ Zároveň je potrebné však spomenúť aj to, že jeden z cieľov rekodifikácie trestného práva v roku 2005 bol aj „Zmeniť celkovú filozofiu ukladania trestných sankcií, v rámci ktorej bude treba predovšetkým zmeniť hierarchiu sankcií tak, aby v jej rámci bol trest odňatia slobody chápaný ako ultima ratio, a to najmä v prípade menej závažných trestných činov. V rámci

spôsobom, ktorý sa zameriava predovšetkým na páchatel'a, ktorý porušil pravidlá, ktoré stanovil štát, pričom poškodený, aj keď sa ho trestný čin dotýkal, bol postavený bokom a jeho potreby, či aj potreby páchatel'a sa nezohľadňovali. Trest (predovšetkým trest odňatia slobody) sa totiž z hľadiska historického vnímania vždy považoval za jediný spôsob, ako ochrániť spoločnosť pred páchaním trestnej činnosti, a zároveň predstavoval odstrašenie ostatných. Týmto spôsobom bol trest odňatia slobody vždy dôležitým nástrojom na udržiavanie strachu a ovládanie spoločnosti.

Prístupy k riešeniu problematiky v Slovenskej republike

Vymedzeniu restoratívnej justície, ako aj rozdielnemu prístupu k jej uplatňovaniu v podmienkach SR, sa venovalo už veľké množstvo odborníkov. Prvé zmienky môžeme evidovať už na prelome tisícročia predovšetkým však v podmienkach Českej republiky,⁸ no postupne sa táto myšlienka presadila aj v našich podmienkach, pričom medzi prvých odborníkov, ktorí v tejto oblasti zrealizovali prvý výskum patril prof. Strémy, ktorý spolu so svojím riešiteľským tímom začal v roku 2013 projekt APVV Restoratívna justícia a systém alternatívnych trestov v podmienkach Slovenskej republiky⁹, pričom výstupom z tohto projektu boli viaceré odborné publikácie, ktoré túto oblasť preskúmali a otvorili nové otázky, na základe ktorých sa začali viaceré diskusie.

Restoratívna justícia na rozdiel od retributívnej justície postavila na prvé miesto nie samotný trestný čin, ale ujmu, ktorá bola trestným činom spôsobená. Častokrát je v našich podmienkach restoratívna justícia prezentovaná cez ukladanie alternatívnych trestov, čo práve nie je ten správny smer, ktorým by sme sa mali uberať, ak chceme zavádzať restoratívnu justíciu do nášho právneho poriadku. Restoratívna justícia nie je typickou oblasťou trestného práva, ale patrí do jeho teórie v zmysle jednotlivých aktivít, ktoré sú súčasťou poznávacích procesov trestného činu, čoho súčasťou je aj systém sankcionovania, ale jeho hlavnou súčasťou je pochopenie viacerých otázok, ktoré sa týkajú celého právneho systému, či hodnôt spoločnosti.

Veda trestného práva pre vytvorenie vhodného systému trestnej politiky potrebuje predovšetkým kriminológiu, ktorá práve pre vedu trestného práva, ako aj pre samotnú tvorbu príslušných trestnoprávných noriem, rozvíja jednotlivé poznatky o kriminalite, vrátane jej príčin a podmienok, pričom jej cieľom je následne nastaviť vhodný systém riešenia, aby sme dokázali kriminalitu znižovať (nakoľko jej odstránenie nie je z logických dôvodov možné). Poznatky kriminológie následne pre trestnú politiku štátu znamenajú, že vieme príslušným spôsobom nastaviť trestnoprávne normy, ako aj príslušný systém sankcií, ktoré budú zabezpečovať jednotlivé funkcie trestného

---

tejto filozofie bude kladený dôraz na individuálny prístup pri riešení trestných vecí na základe širokej možnosti využitia alternatívnych sankcií a odklonov tak, aby sa v najširšej miere zaistila pozitívna motivácia páchatel'a. [online] Dostupné na internete: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=188171>.

⁸ Napr. SOTOLÁŘ, Alexander. Trestní spravedlivost na přelomu tisíciletí. In: *Právní rozhledy*. 1999, roč. 7, č. 12, s. 617-624; 9. kongres OSN o prevenci zločinnosti a zacházení s pachateli. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. 47 s. ISBN 80-86008-49-5; ZAPLETAL, Josef. 2001. *Vybraná kriminologická témata*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001. 67 s. ISBN 80-7251-065-7; KARABEC, Zdeněk. Možnosti sankční politiky. In: *Kriminalistika*. 2001, roč. 34, č. 3, s. 161-174 a mnohé ďalšie.

⁹ Restoratívna justícia a systém alternatívnych trestov v podmienkach Slovenskej republiky. Evidenčné číslo projektu APVV-0179-12.

práva. V súčasnosti je to pre trestnú politiku Slovenskej republiky zložitá cesta, nakoľko jednotlivé výskumy v tejto oblasti sú rozkúskované cez viaceré inštitúcie, či právnické fakulty, ale chýba samostatná inštitúcia, ktorá by mala za cieľ skúmanie viacerých aspektov trestnej politiky. Programové vyhlásenie vlády a jeho rozpracovanie v tomto volebnom období však avizuje vytvorenie nového Kriminologického inštitútu,¹⁰ ktorý by mal tieto otázky príslušným spôsobom zabezpečovať.

V zmysle základných princípov, ktoré nastavila Rada Európy¹¹ vo vzťahu k restoratívnej justícii je možné konštatovať nasledujúce prvky:

- náhrada ujmy obeti,
- participácia (zapojenie sa) účastníkov procesu,
- dobrovoľnosť,
- dialóg,
- spravodlivá starostlivosť o potreby a záujmy zúčastnených,
- procesná rovnosť,
- spoločná dohoda,
- zameranie sa na odškodnenie, reintegráciu a vzájomné pochopenie,
- vyhnutie sa dominancii.

Restoratívna justícia je teda predmetom skúmania viacerých odborníkov a v rámci nej sa realizujú rôzne projekty, pričom jej základné prvky boli vždy odrazené aj v príslušnej legislatíve. Do veľkej miery sa však tieto legislatívne návrhy dotýkali alternatívnych riešení trestných vecí, preto je vždy akákoľvek rozprava o restoratívnej justícii v základnej rovine spájaná práve s alternatívnymi trestami. Pomerne veľký prielom v tejto oblasti mala priniesť novela Trestného zákona a Trestného poriadku z roku 2023 (tzv. Karasova novela),¹² ktorá bola vo viacerých súvislostiach založená na projekte, ktoré realizovalo Ministerstvo spravodlivosti v rokoch 2020 – 2023 a ktorý sa týkal zvýšenia povedomia o ADR (Alternative Dispute Resolution) v oblasti civilnej ako aj trestnej justície. Cieľom bolo zamerať sa na ďalšiu oblasť v oblasti uplatňovania prvkov restoratívnej justície nielen v oblasti ukladania príslušných trestov, ale snažiť sa o vyriešenie príslušného sporu počas trestného konania (už aj počas prípravného konania) a na tieto vyriešené problémy reagovať príslušným rozhodnutím.¹³ Jednotlivé

---

¹⁰ Snaha o jeho zavedenie tu už existovala aj v roku 2008, ale táto myšlienka nebola zrealizovaná. Rezort spravodlivosti plánuje zriadiť Inštitút kriminológie [online]. Dostupné na internete: <https://domov.sme.sk/c/3944340/rezort-spravodlivosti-planuje-zriadiť-institut-kriminologie.html>

¹¹ Odporúčanie Rady Európy o restoratívnej justícii v trestných veciach. [online]. Dostupné na internete: https://www.coe.int/en/web/prison/home/-/asset_publisher/ky2olXXXogcx/content/recommendation-cm-rec-2018-8

¹² Vládny návrh Trestného zákona zo dňa 30. 3. 2023 [online]. Dostupné na internete: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9230>

¹³ Jednotlivé výstupy, či samotné závery je možné pozrieť priamo na stránke Ministerstva spravodlivosti. [online] Dostupné na internete: <https://www.justice.gov.sk/agenda-ministerstva/nase-projekty/europske-strukturalne-a-investicne-fondy/budovanie-a-posilnenie-alternativneho-riesenia-sudnych-sporov-prostrednictvom-mediacie-a-efektivneho-vyuzivania-nastrojov-restorativnej-justicie-v-slovenskej-republike/>

výstupy boli postupne zapracované aj do novely Trestného zákona a Trestného poriadku práve vo vzťahu k realizácii mediácie v trestných veciach.

Je následne veľmi ťažké, po preštudovaní novely Trestného zákona a Trestného poriadku, ktorá bola schválená v roku 2024, konštatovať, že ide cestou zavádzania restoratívnej justície, nakoľko prevažná väčšina restoratívnych prvkov znovu končí len pri ukladaní alternatívnych trestov. Tak ako to konštatuje dôvodová správa k tomuto zákonu - ... *priklonenia sa k filozofii restoratívnej justície vrátane uprednostnenia alternatívnych trestov pred potrestaním páchatel'a nepodmienečným trestom odňatia slobody, celkového presadzovania alternatívnych trestov a podpory probačnej služby. S tým je nevyhnutne spojené aj riešenie kritickej situácie s preplnenými väznicami, v ktorých sa často ocitajú osoby, pri ktorých by sa účel trestu zabezpečil lepšie inak ako prostredníctvom výkonu trestu odňatia slobody.*¹⁴ Môžeme následne teda konštatovať, že znovu pri používaní termínov, ktoré popisujú prvky restoratívnej justície v trestnom procese, sa cesta končí znovu len pri ukladaní trestov.

Cieľom restoratívnej justície ako už bolo konštatované, nie je len potrestanie (aj keď napr. niektorým z alternatívnych trestov), ale náprava narušeného vzťahu, ktorý bol spôsobený trestným činom, kde sa práva obetí trestných činov dostávajú do primárneho postavenia. Cieľom je obeť počúvať, dať jej príslušnú podporu, zamerať sa na to, aby obeť vyjadrila svoje potreby v danej situácii, aby sa obeť mohla sama zapojiť do procesu riešenia, zapojiť do riešenia jej situácie všetky relevantné subjekty (aj samotného páchatel'a). Rovnako je však potrebné prihliadať aj na samotného páchatel'a, ktorý sa trestného činu dopustil, aby sme sa vedeli prostriedkami trestného práva orientovať aj na jeho potreby. Hlavne v prípadoch, kedy je jeho trestná činnosť závažného charakteru, je nevyhnutné sa v rámci samotného výkonu trestu zamerať aj na proces jeho vnútornej premeny, aby jeho začlenenie do spoločnosti bolo jednoduchšie.¹⁵

Oveľa precíznejšie bola práve restoratívna justícia precizovaná v návrhu novely zákona z marca roka 2023, kde sa zohľadňovali viaceré aspekty projektu ADR, ktorým sa reagovalo na potreby v oblasti trestnej politiky a väzenstva. V tomto smere na návrhu zákona pracovalo veľké množstvo zúčastnených subjektov, čím sa práve deklarovalo to, že právne a odborné názory týchto subjektov budú zabezpečovať objektívne fakty a reagovať na reálne problémy trestnej politiky.¹⁶ Uvedený návrh teda nešiel len koncepciou alternatívnych trestov, ale intenzívnejšie do ustanovení trestných kódexov zavádzal aj trestnú mediáciu, ktorou sa mal zohľadniť postoj páchatel'a k trestnému činu, za ktorý mal prevziať zodpovednosť a spoločne s poškodeným (v rámci mediácie) by dospeli ku vzájomnej dohode, ktorá mala zabezpečovať predovšetkým odstránenie ujmy, ktorá bola spôsobená v priamej súvislosti s trestným činom.

¹⁴ Dôvodová správa k návrhu zákona zo dňa 6. 12. 2023 [online]. Dostupné na internete: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9577>

¹⁵ OSN, 2020. Průvodce restoratívními programy, [online], s. 5–8. Dostupné na internete: https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2022/10/Pruvodce_restorativnimi_programy.pdf

¹⁶ Bližšie tiež dôvodová správa k vládnemu návrhu Trestného zákona zo dňa 30. 3. 2023 [online]. Dostupné na internete: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9230>

Nástroje, ktoré by následne boli možné použiť v rámci trestného konania by zostávali zachované, čiže by išlo o využívanie podmiennečného zastavenia trestného stíhania, či schválenia zmiery, prípadne aj dohody o vine a treste, ale taktiež aj nástroje, ktoré sa vzťahovali k výkonu trestu a skoršieho podmiennečného prepustenia.¹⁷ Jednotlivými nástrojmi by sa následne zabezpečilo aj to, že reintegrácia páchatela do spoločnosti by bola efektívnejšia.

Je zároveň potrebné konštatovať, že úkony probácie a mediácie nie sú ničím, čo by sme v rámci Slovenskej republiky nepoznali. Zavedenie týchto prvkov súvisí aj so zmenami Trestných kódexov v roku 2005, hoci prvý zákon o probačných a mediačných úradníkoch je z roku 2003.¹⁸ Uvedený zákon zaviedol pojmy probácie a pojmy mediácie, pričom za mediáciu, ktorá je primárnym nástrojom restoratívnych programov označil mimosúdne sprostredkovanie sporu medzi poškodeným a obvineným.¹⁹ Jej použitie sa v tom okamihu primárne viazalo na inštitúty podmiennečného zastavenia trestného stíhania a zmiery, čo zostalo zachované aj v súčasnosti, hoci sa možnosti uplatňovania mediačných programov rozšírili. Jednotlivé mediačné činnosti sa teda využívali predovšetkým pri uvedených inštitútoch, najmä pri príprave a sprostredkovaní samotnej dohody, pričom cieľom bolo zabezpečiť citlivý a nestranný prístup mimo činnosti orgánov činných v trestnom konaní v dôsledku čoho mohlo trestné stíhanie byť ukončené niektorým z týchto alternatívnych spôsobov trestných vecí.

Činnosti probačných a mediačných úradníkov sa však postupne viac sústreďovali na probáciu a možnosti ukladania alternatívnych trestov, čo súviselo aj so spustením systému elektronického monitorovania bez navýšenia personálnych kapacít úradníkov, pričom činnosti v rámci mediácie išli do pozadia. Návrh novely TZ z roku 2023 predpokladal, že využívanie restoratívnych programov, z ktorých ako jediná mediácia má svoju právnu reguláciu v Slovenskej republike, je nevyhnutné pre posilňovanie restoratívnych nástrojov. Z hľadiska iných restoratívnych programov,²⁰ ktoré nie sú v našom právnom poriadku regulované bolo konštatované, že ich teda nie je možné využívať. Cieľom teda bolo, že orgány činné v trestnom konaní a súd by mali v priebehu celého trestného konania overovať možnosť dobrovoľného riešenia následku, ktorý bol spôsobený trestným činom, a zároveň vytvoriť priestor (prostredníctvom trestnej mediácie), pre prevzatie zodpovednosti obvinenej/odsúdenej osoby za svoje konanie.

Na strane poškodenej osoby zas riešiť možnosti zmiernenia ujmy, ktorú utrpela a dosiahnuť potencionálnu „kompenzáciu“ vo forme/podobe, ktorá je pre ňu prijateľná

---

¹⁷ Okrem základného programu ZVJS Šanca na návrat, ktorý je primárne zameraný na reintegráciu odsúdených do bežného spôsobu života sa v rámci svojich činností ZVJS venuje aj zavádzaniu prvkov restoratívnej justície cez program Vnímam aj Teba, ktorý bol prezentovaný v podmienkach penitenciárnej praxe a na základe pozitívnych výstupov sa do budúcnosti predpokladá jeho štandardizácia v penitenciárnych podmienkach.

¹⁸ Zákon č. 550/2003 Z. z., o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹⁹ § 2 ods. 2 zákona č. 550/2003 Z. z., o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

²⁰ Iné restoratívne programy sú napr. konferencie, kruhy, komunitné výbory, zmierovacie výbory apod. Bližšie pozri tiež STRÉMY, Tomáš; KURILOVSKÁ, Lucia; VRÁBLOVÁ, Miroslava. 2015 *Restoratívna justícia*. Praha: Leges, 334 s.

a dokáže zmierniť spôsobený sociálny konflikt.²¹ Týmto spôsobom sa mal práve naplniť aj cieľ restoratívnej justície definovaný v aktoch EU a Rady Európy v zmysle ktorých by sa mediácia mohla využívať v trestných veciach všeobecne bez skúmania a aplikovania kritéria závažnosti činu.

Význam mediácie mal byť tiež novelou Trestného zákona zvýraznený aj tou skutočnosťou, že sa pojem mediácia priamo definoval v právnej norme, ktorá ju aplikuje pri jednotlivých inštitútoch – v Trestnom poriadku.²² Vzhľadom aj ku skutočnosti, ktorou sa zvýraznila úloha trestnej mediácie v trestnom konaní, však bolo nevyhnutné riešiť aj otázku personálneho charakteru. V súčasnosti má Slovenská republika 82 probačných a mediačných úradníkov.²³ Ak však majú riadne plniť úlohy probácie, mediácie a tiež aj predbežné zisťovania v rámci možného uloženia niektorého z alternatívnych trestov, je potrebné tieto počty nevyhnutne navýšiť. Novela z marca 2023 predpokladala navýšenie o 200 miest. Uvedené navýšenie bolo založené na zabezpečení dostatočného funkčného prostredia probačných a mediačných úradníkov v rámci poskytovania služieb trestnej mediácie (vrátane prác v teréne), dostupnosť mediácie pre poškodenú osobu, profesionalizácia a špecializácia na príslušnú agendu, ako aj ďalšie súvisiace činnosti. Osobitne sa špecializácia mala zamerať aj na mladistvých páchatel'ov a na páchatel'ov blízkych veku mladistvých, čo práve orgány EU považujú za najefektívnejší prístup v oblasti prevencie recidívy.

Ak si teda porovnáme myšlienku novely Trestného zákona z marca roku 2023 v rámci koncepcie restoratívnej trestnej politiky s novelou z decembra 2023 môžeme konštatovať, že ide o krok vzad, resp. znovu len stále ten istý náhľad na koncepciu restoratívnej justície cez alternatívne tresty. No v prípade, že sa prvky restorácie v kontexte využívaných restoratívnych programov neuplatňujú, nemôžeme skutočne hovoriť o procese restorácie (o obnove narušených vzťahov, ktoré vznikli v dôsledku spáchaného trestného činu). Aj v tejto súvislosti je nevyhnutné zdôrazniť to, že ak má súd v zmysle navrhovanej novely uprednostňovať niektorý z alternatívnych trestov, za predpokladu, že je možné účel trestu dosiahnuť aj takouto sankciou, je nevyhnutné taktiež navýšiť počty probačných a mediačných úradníkov, aby bola zabezpečená dostatočná kontrola dodržiavania výkonu týchto trestov. Toto sa však v príslušnej novele neodrazilo, hoci ministerstvo spravodlivosti do budúcnosti počítá s možným navýšením. Prvky restorácie môžeme aspoň čiastočne vidieť len v prípadoch, kedy je podmienka nahradenia škody nevyhnutná pre uloženie sankcie, ako je napr. podmienkové odloženie výkonu trestu odňatia slobody, kedy odsúdený musí nahradiť škodu, ktorá bola činom spôsobená.

---

²¹ Dôvodová správa k návrhu novely TZ.

²² Mediáciou sa na účely tohto zákona rozumie mimosúdne riešenie konfliktu medzi obvineným a poškodeným zabezpečené probačným a mediačným úradníkom, ktorého cieľom je najmä vysporiadanie sa s následkami trestného činu a uzavretie dohody o náhrade škody alebo spôsobe odstránenia následku trestného činu alebo inom odškodnení. – návrh § 10 ods. 23 Trestného poriadku.

²³ Informácia získaná z Analýzy vplyvov na rozpočet verejnej správy, na zamestnanosť vo verejnej správe a financovanie návrhu novely TZ z marca 2023.

Restoratívne procesy v prípadoch závažnej trestnej činnosti

V kontexte viacerých súvislostí, ktoré sa týkajú restoratívnej justície sa prevažne stretávame s ukončením trestných vecí podmieneným zastavením trestného stíhania a zmieru, ktoré sú najčastejšie prípady využívania trestnej mediácie. Ako to vyplýva z týchto inštitútov trestného práva je zrejmé, že ich využitie je možné len v prípadoch prečinov, ktorých horná hranica neprevyšuje 5 rokov, ak sú splnené aj ďalšie podmienky, ktoré uvádza Trestný poriadok.²⁴ V toto smere je možné si položiť otázku, či je možné sa trestnou mediáciou zamerať aj na iné trestné činy. Primárne samozrejme na tie, ktorých súkromnoprávny charakter prevyšuje ich celospoločenský aspekt, čo by napr. znamenalo, že sa to bude týkať aj zločinov.^{25, 26}

Ako už bolo naznačené v predchádzajúcich častiach príspevku, restoratívna justícia nemá byť zameraná len na trestnú činnosť, ktorú je možné ohraničiť hranicou trestnej sadzby do piatich (či iných) rokov, prípadne druhom trestného činu (prečin), ale restoratívna justícia a jej programy by mali byť v súlade s Odporúčaním Rady Európy o restoratívnej justícii, dostupné bez ohľadu na typ trestnej činnosti, či jej závažnosť. Je však namieste premýšľať o využívaní restoratívnych programov, nakoľko závažnejšia trestná činnosť vyvoláva väčšie traumy na obidvoch stranách, čiže nie je možné za akýkoľvek okolností využívať všetky možnosti, ktoré prichádzajú v daných podmienkach do úvahy. Je zrejmé, že s ohľadom na obeť trestného činu, nie je vhodný spôsob využívať v prípadoch závažnej trestnej činnosti podmienené zastavenie trestného stíhania, či zmier, ktorými by sme vedeli odstrániť ujmu, ktorá je oceníteľná v peniazoch a ktorá by mohla byť predmetom náhrady škody, ktorá sa pri týchto inštitútoch využíva, čo ale nie je cieľom restoratívnej justície.

Skúsenosti, ktoré v tomto smere má SR, ako aj skúsenosti zo zahraničia sa do veľkej miery zameriavajú na používanie restoratívnych programov (v našich podmienkach len mediácia) u skupiny trestných činov, ktoré sú menej závažné, prípadne ide o trestné činy, ktorých sa dopustili mladiství, či prvotrestaní. Skúsenosti zo zahraničia však poukazujú aj na to, že je snaha uplatňovať restoratívne programy aj v prípadoch závažnejšej trestnej činnosti.²⁷ V týchto prípadoch sa však neuplatňujú koncepty klasickej, u nás využíwanej mediácie, ale ide o iné typy restoratívnych programov, ktorých uplatnenie nie je využiteľné v rámci prípravného konania pre účel podmieneného zastavenia trestného stíhania, zmieru, či dohody o vine a treste.

Vzhľadom k tomu, že trauma, ktorá vzniká pri závažnej trestnej činnosti si vyžaduje veľké množstvo práce s jednotlivými osobami, ktorých sa trestný čin dotkol,

²⁴ § 216 – 217 a § 220 - 227 zákona č. 301/2005 Z. z.

²⁵ Napr. ohovárание podľa § 373 ods. 1, ods. 3 TZ – ak spôsobí vážnejšiu ujmu, rozpad manželstva, či stratu zamestnania, či porušovanie autorského práva podľa 283 ods. 1, ods. 4 TZ pri spôsobení väčšej škody a pod.

²⁶ BALOGH, Tomáš. Trestná mediácia z pohľadu vedúceho prokurátora. In: PAĽA, Gabriel; PETRIČKO, Daniel. *Aplikácia alternatívnych prístupov v justícii na Slovensku*. Prešov: Vydavateľstvo prešovskej univerzity, 2021, s. 77–82. 209 s. ISBN 978-80-555-2770-3.

²⁷ Ako príklad môže slúžiť projekt Uväznené národy v rámci riešenia prínosu restoratívnej justície do justičnej praxe (EDUKOS), ako aj Projekt JUSTIN Erasmus +, ktorý realizovalo Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky spolu s Inštitutom pro restoratívni justici pre Českú republiku participuje pri riešení projektu JUSTIN Erasmus + pod názvom: „Mediácia pri závažnej trestnej činnosti.“

sú súčasné možnosti restoratívnych programov využívaných v rámci trestného konania nedostačujúce. Je však samozrejme dôležité podotknúť aj to, že trauma, ktorá vznikne pri závažnej trestnej činnosti sa nedá vyriešiť počas štandardného trestného konania, nakoľko obeť trestného činu spravidla ujmu, ktorá im bola spôsobená pociťujú počas jednotlivých úkonov trestného konania veľmi intenzívne a aj počas súdneho konania kedy ešte stále v rámci hlavného pojednávania sa vracajú k svojej bolesti, nie je možné proces obnovy narušeného vzťahu začať.

Veľká pomoc v tomto smere vznikla aj zo strany zákonodarcov prijatím zákona o obetiach trestných činov ešte v roku 2017, ktorým sa do praktického výkonu činnosti orgánov činných v trestnom konaní začlenili postupy, ktorými sa má minimalizovať trauma, ktorá vzniká v dôsledku sekundárnej viktimizácie. Princípy restoratívnej justície sú zavádzané už aj v tomto zákone napríklad aj tým spôsobom, že samotná obeť má v zmysle § 4 zákona č. 274/2017 Z. z. právo na zohľadnenie svojich odôvodnených potrieb. Ide o vyjadrenie tzv. individuálneho posúdenia, ktoré predstavuje dvojkrovový proces.

V prvom kroku je potrebné a nevyhnutné posúdiť individuality samotnej obete, jej osobných vlastností, vzťahu k páchatelovi, či iných okolnosti spáchaného trestného činu, čo súvisí predovšetkým s tým aké postupy má zvoliť orgán činný v trestnom konaní tak, aby sa zabránilo druhotnej viktimizácii. Druhý krok by sa následne mal zamerať ďalšie potreby obete vo vzťahu k tomu, aké prostriedky je vhodné použiť, aby sa zabránilo opakovanej viktimizácie. Ideálne je, aby sa obeť v rámci participácie na tomto procese sama vyjadrila, ak je to možné, ktoré z dostupných prostriedkov sú pre ňu najprijateľnejšie. Aj o týchto skutočnostiach hovoria princípy restoratívnej justície. Zákon o obetiach trestných činov sa práve vzťahuje na situácie, ktoré oveľa viac zvyrazňujú potrebu riešenia, nakoľko ide o obeť, ktoré sú obzvlášť zraniteľné, prípadne ide o obeť násilnej trestnej činnosti. Práve násilná trestná činnosť môže predstavovať situácie závažného narušenia vzťahov, pri ktorých je možnosť využitia mediačných procesov minimálna. Hlavne, ak je na základe individuálneho posúdenia veľké riziko predovšetkým opakovanej viktimizácie.

Závažná trestná činnosť vo svojej podstate predstavuje situácie, kedy sa výrazným spôsobom zasahuje do telesnej integrity inej osoby, napr. tým, že je spôsobená vážna ujma na fyzickom a psychickom zdraví obeti, pričom trauma, ktorá je týmto spôsobom vytvorená je ťažko napravitelná. Obeť sa spravidla po vytvorení traumy potrebuje so vzniknutou situáciou vysporiadať a prejsť si procesom „liečenia“. Až následne môže byť správnym prístupom docielené, že „vyliečiť sa“ znamená pochopiť. Nejde o jednoduchý proces, ktorého výsledkom je úplné „vyliečenie“ sa zo vzniknutej traumy, proces môže trvať aj niekoľko mesiacov, či rokov, je však dôležité venovať pozornosť vnímaniu potrieb obidvoch strán – poškodenej strany, ako aj strany páchatela.²⁸

Závažná trestná činnosť zasahuje predovšetkým obeť tejto trestnej činnosti, ale zasahuje taktiež aj z hľadiska určitej traumy aj páchatela, u ktorého by cieľom procesu nemalo byť len ponúknutie možnosti v rámci využitia niektorého z alternatívnych

²⁸ DREISINGER, B. Vzdelávací manuál Uväznené národy, časť 10 – Uzdravovať, nie spôsobovať ujmu. EDUKOS v rámci projektu Spoločne za systémové zmeny v trestnej justícii.

trestov,²⁹ ktorý by práve obeť trestného činu mohla znášať oveľa horšie z hľadiska rizika opakovanej viktimizácie.

Týchto prípadov môžeme v nedávnej minulosti nájsť niekoľko.³⁰ Postupom, kedy v týchto závažných prípadoch uplatníme podmienený odklad výkonu trestu odňatia slobody, nedokážeme obnoviť vzťahy, ktoré sú týmto spôsobom narušené. Je potrebné sa predovšetkým zamerať na uloženie vhodného trestu, ktorý by umožňoval zapojenie sa do príslušného restoratívneho programu. Restoratívne programy automaticky neznamenajú, že preukážeme miernejší prístup ku páchatelovi trestného činu uložením alternatívneho trestu, ale že sa tomuto páchatelovi budeme ďalej venovať v rámci príslušného restoratívneho programu, ktorý by sa uplatňoval napr. popri podmienenom odklade. Problematické sa môže javiť zapojenie sa do programu zo strany páchatel'a, ktoré by malo byť dobrovoľné. Je zrejmé, že nie je možné si zapojenie do programu vynútiť zo strany súdu, ktorý ukladá príslušný trest, nakoľko by restoratívny program stratil svoj zmysel. Cieľom je pracovať s páchatel'om trestného činu tak, aby nedochádzalo k následnej recidíve a páchatel' by svojím postojom mal prevziať zodpovednosť za spáchaný trestný čin. Prevzatie zodpovednosti by však mohlo byť brané do úvahy v prípade, ak by páchatel' požiadal o podmienené prepustenie.

V tomto smere sa ako nástroj dobrej praxe zo zahraničia javí program – Vnímam i Tebe,³¹ ktorý zaviedla Česká republika a ktorého cieľom je v spolupráci s väzenskou službou, prípadne s probačným a mediačným úradníkom (ak je trest vykonávaný na slobode), zamerať pozornosť na dopady trestnej činnosti na obeť s dôrazom na zvýšenie citlivosti páchatel'ov k potrebám obetí, prevzatie zodpovednosti za spôsobenú ujmu a vedenie k náprave. Diskusia je vedená prostredníctvom skupinových stretnutí, pričom samotné obeť nie sú súčasťou tohto procesu, ale spravidla sú zastúpené videonahrávkami, na ktorých rozprávajú o dopadoch trestného činu na ich život. Uvedený projekt už má aj svoju odozvu v podmienkach SR, kedy práve ZVJS v priebehu januára 2024³² prezentovala výsledky pilotného testovania v podmienkach výkonu trestu. Predstavila sa zároveň aj ciele, ktoré sú zamerané na realizáciu sociálno-terapeutických programov s restoratívnymi prvkami so zámerom znížiť riziko recidívy u páchatel'ov trestných činov po ich prepustení prostredníctvom ich konfrontácie s následkom ich trestnej činnosti prezentovaním reálnych, ako aj potencionálnych obetí. Cieľom je zamerať sa aj na emocionálnu stránku s využitím

---

²⁹ Prípadne podmienený odklad výkonu trestu odňatia slobody.

³⁰ <https://domov.sme.sk/c/23206235/dvojrocna-podmienka-za-dlhorocne-sexualne-zneuzivanie-aky-to-malo-zmysel-pyta-sa-obet.html>; <https://www.noviny.sk/krimi/821048-sexualne-zneuzil-svoju-iba-6-rocnu-sestru-rozhodnutie-sudu-prekvapilo>; <https://dennikn.sk/3001839/pribuznu-zneuzival-u-nej-doma-sudom-trval-verdikt-13-rokov-a-znel-dvojrocna-podmienka/>

³¹ Jeden z programov – Vnímam i Tebe je súčasťou restoratívnych programov, ktorým a česká republika venuje oveľa intenzívnejšie, ako je to v rámci Slovenskej republiky. [online]. Dostupné na internete: <https://restorativni-justice.cz/o-restorativni-justici/restorativni-programy/>

³² Ako znížiť riziko opakovania trestnej činnosti? Program Vnímam i Teba môže byť odpoveďou [online] Dostupné na internete <https://www.zvjs.sk/sk/aktuality/ako-znizit-riziko-opakovania-trestnej-cinnosti-program-vnimam-i-teba-moze-byt-odpovedou>

empatie a prijatia zodpovednosti za spáchaný trestný čin. Na základe výsledkov pilotného výskumu sa predpokladá, že sa bude naďalej aj pokračovať.

Uvedené programy, ktoré sa teda realizujú v podmienkach Českej republiky a je aj snaha o ich zavedenie v našich podmienkach, sa práve zameriavajú na princípy restoratívnej justície.

Pri posudzovaní toho, čo je pre naše účely závažná trestná činnosť je vždy potrebné sa zamerať na obeť trestného činu, ktorá bola činom dotknutá, páchatel'a trestného činu, ako aj jeho blízke osoby, prípadne aj širšiu komunitu. Už z tohto pohľadu je zrejmé, že pôjde o náročný proces, do ktorého je začlenené veľké množstvo subjektov. Posúdenie je následne veľmi individuálne a odrážajú sa v ňom nielen traumy jednej osoby, ale všetkých zúčastnených. Pri posudzovaní závažnosti nie je možné sa zamerať primárne len na skutkové podstaty trestných činov, ktoré majú vyššiu trestnú sadzbu, ale je potrebné pracovať vo viacerých súvislostiach. Tu môžeme zaradiť:

- Druh trestného činu – prečin, zločin alebo obzvlášť závažný zločin, ale zároveň tiež aj charakter trestného činu – iný postup je potrebné zvoliť v prípade násilnej, ako majetkovej trestnej činnosti a rovnako aj intenzita príslušného zásahu do práv obete. Spravidla závažnejšie sa posudzujú situácie, kedy dochádza k poruche na živote, či zdraví, prípadne telesnej integrite osoby úmyselne alebo aj z dôvodu nedbanlivostného zavinenia páchatel'a.
- Zraniteľnosť obete – uvedené skutočnosti vyplývajú aj zo zákona o obetiach trestných činov, pričom niektoré obete sú vzhľadom na svoj vek, zdravotný stav, sociálny status vystavené vyššej zraniteľnosti.³³ Vyjadruje vyššiu pravdepodobnosť, že osoba sa môže stať obeťou.
- Sociálny a ekonomický kontext – v tomto smere ide o posúdenie toho, aký dopad má trestný čin pre samotnú obeť, ktorá môže byť konaním páchatel'a vystavená riziku straty príjmu, či zázemia. Napr. ak ide o blízku osobu, či rodinného príslušníka. Rovnako sa môže jednať aj o situáciu, ktorá vznikne v príslušnej komunite a ktorú môže obeť pociťovať v kontexte straty súkromia, prípadne aj v kontexte vylúčenia z komunity.³⁴

Závažnosť trestnej činnosti v rámci posúdenia možnosti uplatňovania restoratívnych programov je teda závislá od viacerých faktorov. Je možné však konštatovať, že nie charakter trestnej činnosti vymedzený formálnymi znakmi skutkovej podstaty trestného činu je pri tomto posúdení najdôležitejší, ale práve individualita narušeného vzťahu v dôsledku konania páchatel'a, ako aj vnímanie závažnosti narušenia zo strany obete. Z tohto pohľadu sa ako vhodnejší termín namiesto závažnej trestnej činnosti javí používanie pojmu – trestná činnosť so závažnými dopadmi.

Veľmi dôležitou osobou v prípade realizácie restoratívnych programov v rámci závažnej trestnej činnosti je osoba facilitátora. Ide o osobu, ktorá je odlišná od probačného a mediačného úradníka, ktorý je jedným zo subjektov trestného konania.

---

³³ Zákon o obetiach trestných činov osobitne rozlišuje kategóriu obzvlášť zraniteľnej obete - § 2 ods. 1 písm. c)

³⁴ Manuál pro restoratívni setkání v případech závažné trestné činnosti [online]. Dostupné na internete: https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2024/01/IRJ_JUSTIN_MetodikaCZ.pdf

Facilitátor je osoba, ktorá má zabezpečovať komunikáciu medzi stranami, pričom musí ísť o osobu, ktorej dokážu dôverovať obidve strany natoľko, že s ňou dokážu rozoberať všetky stránky spáchaného trestného činu, ako aj dôvody, či ďalšie skutočnosti majúce vplyv na správanie sa páchatel'a, ako je rodinný či súkromný život a fungovanie v spoločnosti a pod. Ide o osobu, ktorá by mala byť dobrým psychológom a na základe svojich skúseností dokáže odhadnúť spôsob, aký je vhodné zvoliť medzi jednotlivými stranami, aby v prvej základnej rovine dokázali komunikovať s ním a po zvážení všetkých okolností prípadu aj so sebou navzájom. Facilitátor by mal dokázať zvážiť potreby a vnímanie skutku zo strany obeť, ako aj zo strany páchatel'a a následne tomu prispôbiť formu a spôsob komunikácie, aby výsledkom bol proces „ozdravenia“. Vzhľadom k tomu, že pri závažnej trestnej činnosti je trauma, ktorá je spôsobená trestným činom oveľa závažnejšia, je potrebné klásť vyššie nároky na osobu facilitátora.

Hlavne z pohľadu dostatočnej odbornej praxe týkajúcej sa jednak psychologických postupov (empatia, schopnosť počúvať, podpora dialógu, pomoc pri vypovedaní o náročných situáciách, autenticita správania a pod.), ale taktiež aj postupov uplatňovaných v restoratívnych programoch, či znalosti z oblasti kriminológie o príčinách závažnej trestnej činnosti. Pri závažnej trestnej činnosti je osoba facilitátora dôležitá hlavne pre posúdenie toho, v ktorej fáze komunikačného procesu účastníkov, sú títo pripravení na spoločný dialóg. Je zrejmé, že to v niektorých prípadoch nebude prebiehať po niekoľkých týždňoch, ale môže to byť aj niekoľko mesiacov. Rovnako je dôležité pre facilitátora rozhodnúť sa aká forma restoratívneho stretnutia prebehne. Závisí to samozrejme aj od toho, aké sú možnosti konkrétnej krajiny a aké programy má zavedené vo svojich štruktúrach.

Z pohľadu SR môžeme konštatovať, že zatiaľ nemáme zaužívané veľké množstvo programov, ale po pilotnej prevádzke projektu Vnímam i Teba,³⁵ môžeme uviesť, že ide o formu skupinových stretnutí, v rámci ktorých sa má posilňovať vnímanie páchatel'a vo vzťahu k jeho trestnému činu, uvedomiť si dopady svojho správania na životy ľudí, ktorým spôsobil ujmu – či už sú to obeť trestného činu alebo aj vlastní rodinní príslušníci, ale taktiež aj to, aké dopady má trestný čin na neho samého. Programom sa sleduje rozvíjanie empatie u páchatel'a, ako aj rozvíjanie vzťahu medzi subjektami za účelom pochopenia sa navzájom.

Samotný proces musí byť vnímaný zo strany oboch subjektov, pričom je úloha práve facilitátora, aby dokázal vnímať, v ktorom štádiu riešenia sporu je vhodný okamih na sprostredkovanie ďalšieho postupu. Musí ísť o jeho schopnosť vnímať, či sú strany pripravené na riešenie, prípadne len na vedenie rozhovoru o riešení. Niekedy môže byť trauma zo spôsobenej ujmy tak vysoká, že už len premýšľanie o možnom stretnutí vyvolá silné emócie. Ak je však obeť prístupná na rozhovor je potrebné sa zamerať rôznymi otázkami na možnosti prijatia ospravedlnenia, či inej prípadne

---

³⁵ Ide o formu programu VIT (Victim impact training) – Uvedený program má za cieľ posilnenie pohľadu páchatel'ov trestných činov za účelom zvýšenia ich zodpovednosti za spáchaný trestný čin. Využívajú sa v rámci neho prvky empatie so zameraním na obeť, vlastní život, ako aj život svojich blízkych, ktorým bola spôsobená trestným činom trauma. Páchatelia by si mali uvedomiť, že aké následky trestný čin spôsobuje nielen z pohľadu materiálneho prostredia, ale aj z pohľadu vnímania psychických následkov. Cieľom je zároveň znížiť recidívu u týchto páchatel'ov.

nápravy. Niekedy, keď silná emócia vyprchá, čo môže trvať aj niekoľko mesiacov, či rokov, je obeť ochotná prijať myšlienku možného vysvetlenia.

Sú známe prípady zo zahraničia,³⁶ kedy obeť pri trestnom čine vraždy (príbuzní priamej obeť trestného činu) vypovedali, že pôvodný hnev, ktorý mali voči páchatelovi trestného činu sa v rámci programu restoratívneho stretnutia s facilitátorom, ako aj so samotným páchatelom zmenil na smútok v dôsledku vnímania situácie na strane páchatela, ktorý skutok ľutoval od samého začiatku. Ponúknutý restoratívny program umožnil obidvom stranám vnímať ich situáciu pohľadom niekoho iného a obidve strany ocenili možnosti, ktoré im boli dané. Jedna strana už nevyžadovala dlhodobý trest odňatia slobody, ale viac vnímala traumu, ktorá vznikla aj na druhej strane a páchatel trestného činu mal tiež možnosť čeliť váhe trestného činu, ktorého sa dopustil. Obidvom stranám to umožnilo zmieriť sa so situáciou. Obdobný prístup je možné pozorovať aj v rámci dokumentárneho filmu z Očí do očí.³⁷

Záver

Možnosti restoratívnej justície v podmienkach právneho štátu sú rozsiahle. Je však predovšetkým na príslušných orgánoch, ktoré sú v danej oblasti zodpovedné, do akej miery vedia tieto možnosti implementovať nielen do právnych predpisov, ale predovšetkým do praktického výkonu. Uvedené možnosti by však nemali byť založené len na vytváraní nových pracovných pozícií, za účelom zefektívnenia procesu restorácie, ale predovšetkým na osobnom zainteresovaní jednotlivých subjektov do riešenia situácie. Aj napriek tomu, že zákon o obetiach priniesol do právnej praxe niektoré osobitné postupy, ktoré musia rešpektovať orgány činné v trestnom konaní a súdy, nie je primárnou úlohou týchto subjektov riešiť v rámci trestného konania veci, ktoré s trestným činom síce súvisia, ale nie je reálne v ich možnostiach, aby sami realizovali restoratívny program (že by sami riešili spor, ktorý vznikol). Preto je potrebné vytvoriť systém riešenia konfliktu inde, nie v rámci činnosti orgánov činných v trestnom konaní a súdu, ale predovšetkým v činnosti pomocných osôb, predovšetkým prostredníctvom probačných a mediačných úradníkov.

Orgány činné v trestnom konaní a súdy však musia mať poznatky z oblasti restoratívnej justície, aby vedeli obeť trestných činov aspoň čiastočne nasmerovať na vyhľadanie vhodnej pomoci. V súčasnosti je systém trestného konania nastavený len tým spôsobom, že obeť trestného činu má k dispozícii kontakty na pomoc obetiam, ale spravidla v rámci vypätej situácie vo vzťahu k trestnému činu, nie je spravidla ochotná odbornú pomoc vyhľadať sama. Nehovoriac o tom, do akej miery je psychologická pomoc v akejkoľvek podobe v podmienkach SR ešte stále ostrakizovanou témou. Pri akejkoľvek, nielen násilnej trestnej činnosti nie je možné traumu z trestného činu odsúvať, či zľahčovať, ale je potrebné o nej rozprávať a diskutovať. Len tak totiž dokážeme ako spoločnosť pochopiť cieľ restoratívnej justície.

Zoznam použitej literatúry

Zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon účinný do 31. 12. 2005.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon s účinnosťou od 1. 1. 2006.

³⁶ Bližšie napríklad vzdelávací program Uväznené národy v rámci konzultačného a informačného systému EDUKOS.

³⁷ <https://www.csfd.sk/film/816739-z-oci-do-oci/vidia/>

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.

Zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov.

Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Vládny návrh Trestného zákona zo dňa 30. 3. 2023 [online]. Dostupné na internete: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9230>

Dôvodová správa k vládnemu návrhu Trestného zákona zo dňa 30. 3. 2023 [online]. Dostupné na internete:

<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9230>

Dôvodová správa k návrhu zákona zo dňa 6. 12. 2023 [online]. Dostupné na internete: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9577>

Dôvodová správa k návrhu zákona č. 40/2024 Z. z. [online] Dostupné na internete: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=188171>.

BALOGH, Ttomás. Trestná mediácia z pohľadu vedúceho prokurátora. In: PAĽA, Gabriel; PETRIČKO, Daniel. 2021. *Aplikácia alternatívnych prístupov v justícii na Slovensku*. Prešov: Vydavateľstvo prešovskej univerzity. 209 s. ISBN 978-80-555-2770-3, s. 77 – 82.

DREISINGER, B. Vzdelávací manuál Uväznené národy, časť 10 – Uzdravovať, nie spôsobovať ujmu. EDUKOS v rámci projektu Spoločne za systémové zmeny v trestnej justícii.

KARABEC, Zdeněk, Možnosti sankční politiky. In: *Kriminalistika*. 2001, roč. 34, č. 3, s. 161-174 a mnohé ďalšie.

SOTOLÁŘ, Alexander, 1999. Trestní spravedlivost na přelomu tisíciletí. In: *Právní rozhledy*. Roč. 7, č. 12, s. 617-624. 9. kongres OSN o prevenci zločinnosti a zacházení s pachateli. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. 47 s. ISBN 80-86008-49-5.

STRÉMY, Tomáš; KURILOVSKÁ, Lucia; VRÁBLOVÁ, Miroslava. 2015 *Restoratívna justícia*. Praha: Leges. 334 s.

ZAPLETAL, Josef. 2001. *Vybraná kriminologická témata*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001. 67 s. ISBN 80-7251-065-7.

Koncepcia väznenstva spracovaná Ministerstvom spravodlivosti v koordinácii so Zborom väzenskej a justičnej stráže [online]. Dostupné na internete: <https://www.slovlex.sk/legislativne-procesy/-/SK/LP/2021/688>

Odporúčanie Rady Európy o restoratívnej justícii v trestných veciach. [online]. Dostupné na internete: https://www.coe.int/en/web/prison/home/-/asset_publisher/ky2olXXXogcx/content/recommendation-cm-rec-2018-8

OSN, 2020. Průvodce restoratívními programy, [online], s. 5 – 8. Dostupné na internete: https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2022/10/Pruvodce_restorativnimi_programy.pdf

Manuál pro restoratívni setkání v případech závažné trestné činnosti [online].

Dostupné na internete:

https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2024/01/IRJ_JUSTIN_MetodikaCZ.pdf

pplk. JUDr. Veronika Marková, PhD. (*1983) is a graduate of the Academy of the Police Force in Bratislava. After completing her studies, she began working as an assistant at the Criminal Law Department at the Academy of the Police Force in Bratislava, where she also completed the rigorous procedure and earned her academic title JUDr in 2006. In 2011, she completed her doctoral studies by defending her dissertation entitled “Protection of Persons and Property” and obtained her PhD title. In 2022, she successfully completed her habilitation process and was awarded the title of Associate Professor in the field of Security Sciences. She is an author or co-author of several textbooks on substantive criminal law as well as procedural criminal law, and also of many scientific and professional articles in domestic and international journals and collections focused on various areas of criminal law. Additionally, as part of her research activities, she has participated in projects focused on the application of the principle of presumption of innocence and the principle of proportionality in interventions into fundamental human rights and freedoms. Since 2013, she has served as the head of the Criminal Law Department at the Academy of the Police Force in Bratislava. She is involved in the areas of substantive and procedural criminal law as taught at the Police Academy in Bratislava and is a member of departmental and interdepartmental bodies in the field of anti-corruption efforts.

